

Pasaiako plazatik, dator...

Ikerketa Psikosoziolinguistiko bat. Udalaren eskariz egin zen 2004. urtean, Maite Otegi izan zen ikerlaria, eta oraingoz argitaratu gabeko txostena den arren, bertako «plaza»tik datu batzuk aterata hasiko dugu honako *egunen gurpil* hau.

Soziolinguistika Klusterra, klusterreko bazkide den Urtxintxa Eskolarekin batera aritu da datu hauetan oinarrituta proiektutxo bat egiten Pasaiako Udalarentzat. Aipatu ikerketak «Gazteen hizkuntza jokaerak» aztertu zituen, eta informazio bilketa kuantitatiboa zein kualitatiboa egin zen herriko 15-29 urteko gazteen artean. Ikerketak eskaintzen dituen datu guztietatik gutxi batzuk hautatu ditugu garatu dugun proiekturako. Horietako bat, honako taula hau:

Euskararen erabilera kalean, adinaren arabera (%)

	15-19 urte	20-24 urte	25-29 urte
Beti euskaraz	1	-	1
Gehienetan euskaraz	19,8	25	15,6
Bietara berdin	35,4	15,6	16,7
Gehienetan erdaraz	25	30,2	11,5
Beti erdaraz	18,8	29,2	55,2

Galdetegi bidez jasotako erabilera datuak dira (aitortuak), ezagutza/erabilera mailan ematen ari den bilakaeraren adierazgarri, gure ustez. Goiko taula irakurri ahal izateko, hurrengo hau lagungarri zaigu, gazte berdinaren gaitasuna deskribatzen baitu (hau ere galdetegi bidez modu aitortuan jaso).

▀ **Pablo Suberbiola** Soziolinguistika Klusterreko teknikaria da.

Adin multzo bakoitzeko gazteen hizkuntz gaitasuna (%)

	15-19 urte	20-24 urte	25-29 urte
Jatorrizko hizkuntza euskara dute, eta alfabetatuta daude	49	41,7	26
Jatorrizko hizkuntza euskara dute, eta erdi-alfabetatuta edo alfabetatu gabe daude	2,1	-	2,1
Jatorrizko hizkuntza erdara dute, eta euskaraz alfabetatuta daude	35,4	30,2	11,5
Jatorrizko hizkuntza erdara dute, euskaraz zerbait dakite edo ikasten ari dira	9,4	22,9	51
Jatorrizko hizkuntza erdara dute, euskaraz ez dakite	4,2	5,2	9,4

Gaitasuna abiapuntu hartzen badugu, 15-19 eta 25-29 adin-taldeetako gazteak alderatuz gero (10 urtetan emandako aldaketa, nolabait), aldaketa oso nabarmena da, euskararen mesederako. Jatorrizko hizkuntza euskara edo erdara izan, euskarazko oinarritzko ezagutza bat duten gazteen kopurua nabarmen altuagoa da gazteenen artean (15-19): 25-29 urte dituztenen artean euskaraz «ez dakite» edo «zerbait dakite» gazteen % 60,4k. 10 urte gazteago direnen artean (15-19), aldiz, % 13,6k.

Hau da, herriko kirol elkarte batek, adibidez, bere ikastaroei buruzko informazioa herrian euskara hutsez banatuko balu, 15-19 urtekoen artean 10etik 8k edo 9k ulertuko lukete. Bilakaera oso positiboa da, ez kuantitatiboki bakarrik. Ezagutza portzentaje hauetara hurbilduz goazen heinean, aldaketa kualitatibo bat ere badakar igoe-ra honek: jasotzaile mailan bada ere (maila pasiboan), gero eta aukera gehiago daude herritarrei mezuak eta informazioa euskaraz bakarrik edo nagusiki euskaraz emateko (nahi izanez gero, noski).

Bistakoa da, beraz, bilakaera honen garrantzia, Pasaian bezala beste hainbat herritan eman dena, eta —as-

kotan kezka eta erronka berriek estalita— behar baino gutxiago baloratzen dena.

Gatozen orain *gaitasunaren* taulatik *erabilera*ænera. Zer ekarri du erabilera mailan gaitasuna modu hain nabarmenean igotzeak? Lehenik eta behin, «beti erdaraz» egiten dutenen proportzioa % 55etik % 20ra jaitea. Aldaketa nabarmena hau ere. Eta horrez gain? Ba, euskaraz «zerbait» (gehienetan erdaraz) egiten dutenen eta «bietan berdin» egiten dutenen igoera nabarmen xamarra, eta «gehienetan euskaraz» egiten dutenen igoera apal bat. «Beti euskaraz» egiten dutenetan, aldaketarik ez.

Plaza txiki batetik, plaza handiagora

Erabilera mailan ere, hortaz, bilakaera positiboa da, nahiz eta, gaitasunaren neurriko «iraultza» ez izan. Esan genezake Pasaiaiko datu konkretuekin deskribatutako bilakaera hau EAEko beste hainbat lekutan ere ematen ari dela. Bilakaera hau ulergarria da kontuan hartzen badugu, III. Mapa Soziolinguistikoaren datuek erakutsi bezala, euskara etxean jaso ez duten euskaldun gehien-gehienak euskaraz «pasiboak» direla erabilerari dagokionean (hemen eskura daiteke orain, PDF formatuan (7,27 Mb): www.euskara.euskadi.net/r59738/eu/contenidos/informacion/mapa_sociolinguistiko_2001/eu_10261/mapa_sociolinguistico_2001.html).

Eta euskaldun «pasibo» dira, aurreko belaunaldieta-koek ez zuten euskarazko oinarritzko ezagutza on bat eduki arren, ez dutelako «eskolaz gain, euskarazko esperientzia luze eta sakonik talde informalen batean». Eta, joera orokor bezala, ohitura edo jokaera aldaketaren bat behar-ko da tartean, borondatezkoa edo behartua, mota honetako hiztun euskaldunek era horretako «esperientzia luze» bat izan dezaten, beren ingurune natural hurbilekoan ez baitute izaten horrelako «talde»rik (hain zuzen, inguruan txikitatik horrelako talderik izan ez dutelako dira, nolabait, «euskaldun berri»).

Orain gutxi, *Hizkunea* agerkarian Jon Aizpurua HPSko Plangintza eta Azterlanetako arduradunak «Euskararen

transmisioa eta erabilera: bi kasuren azterketa konparati-boa» artikulua argitaratu zuen. Erabilera gehitzeko bilatu beharreko ohitura edo jokaera aldaketa behar hori honela aipatzen zuen artikuluaeren amaiera aldera:

Bi kolektiboetan gehiago erabiltzen da euskara hurrengo belaunaldikoekin [...] belaunaldi berekoekin baino [...]. Azken hauekin argi dago askoz gehiago hitz egin dezake-tela euskaraz, beraz aurkitu beharko da modua ohitura hori aldatzeko eta bitartean euskararen erabilera-maila mantentzeko.

Ohitura aldaketari begira...

Jakin-en aurreko zenbakiko artikuluan Valentzia al-detik zetorren planteamendu eta esperientzia baten berri ematen genuen, TELP izenekoa (Taller del Espai Linguistic Personal). Bertan erabiltzen diren planteamendu eta estrategiek balio dezakete gure egunerokoan euskara gehiago erabiltzeko; eta, kasu horretan, (beste esparrutan) erabilera ohitura bat, gaitasun on bat eta euskararen aldeko kontzientzia bat duten hiztunei daude zuzenduta gehien-bat. Euskal hiztun bat egunerokoan erdara erabiltzera eramaten duten egoeren aurrean tresna gehiago eta beste ikuspegi bat izateko da gehienbat baliagarri.

Artikulu honetan aipaturikoen kasuan, berriz, beste abiapuntu batzuk egokiagoak izan daitezke. Zentzu hone-tan erreferentzia baliagarria iruditzen zaigu, esate batera-ko, Kuadrillategi egitasmoko arduradunek azaldu izan di-tuztenak. Diego Egizabalek, SEI Elkarteak 2002an Eiba-rran antolaturiko ikastaroetan, jokaera berri bat finkatzeak eskatzen dituen baldintzak azaldu zituen, Kuadrillategi-ren urtetako esperientziaren oinarritik. Honako hauek li-rateke ideia nagusiak:

Jokaera berriari (euskarari) eusteko hainbat baldintza bete behar dira:

Hautemate subjektiboak:

- Jokaera burutzeko gogoia («nahiko nuke euskaraz mintzatu...»).

- Erabilgarritzat jo behar da. Jokaera berriak erabilgarria behar du izan. Ondo pasatzeko, zirrarak agertzeko...
- Neurriko ahalegina eskatu behar du.

Baldintza objektiboak: soziolinguistikoak

- Hizkuntz gaitasuna. Euskaraz jakin behar du gazteak.
- Euskaldun kopurua harreman sarean (lagunartean).
- Euskaldun kopurua guneko soziolinguistikokoa.

Hautemate subjektibo mailan, beraz, baldintza batzuk, eta beste batzuk gutxieneko soziolinguistikoen mailan. Horrela, bada, gaitasun mailan nabarmen hazten ari diren belaunaldi berriak erabilera ere haziz joan daitezen egitasmo berriak behar ditugu, ezaugarri hauek beteko dituztenak, edota aldaketak egin lehendik indarrean dauden jarduera eta eskaintzatan. Hori guztia zertarako? Euskarak «plaza» eta «gune» berriak izan ditzan..., edota «ezagutu berri» dituen plazetan jolaserako baldintza egokiak topatu ditzan. ¶